

- РБСНБ** Некрашэвіч С. М., Байкоў М. Я. / С. М. Некрашэвіч, М. Я. Байкоў. Расійска-беларускі слоўнік. – Менск: Беларускае дзяржаўнае выдавецтва, 1928. – 728 с.

ЕТИМОЛОГІЧНІ СЛОВНИКИ

- ЕСУМ, I** Етимологічний словник української мови: в 7 т. / гол. ред. О. С. Мельничук. – Т. 1. А–Г. – К.: Наук. думка, 1982. – 631 с.
- Фасмер** Фасмер М. Р. Этимологический словарь русского языка [Электронный ресурс] / М. Р. Фасмер. – Москва: Прогресс, 1964–1973. – Режим доступа: <http://dic.academic.ru/dic.nsf/vasmer/39347/дюна>.

Oleksandr SKOPNENKO

Ukrainian and Belarussian Lexicography of the 20th and 21st Centuries in Terms of Preserving the Traditions of National Terminology (Comments to the Words *бархан* and *дюна*)

In the article the state of maintenance of national terminology is considered in Ukrainian and Belarussian lexicography of 20th and 21st centuries. It is established, that the achievements of Ukrainian and Belarussian lexicography of 1920th years were saved in modern Ukrainian and Belarussian literary languages unevenly.

Лариса Бондарчук

Назви комп'ютерних вірусів у сучасній українській комп'ютерній субмові

Із розвитком комп'ютерних та Інтернет-технологій в Україні сформувалася відповідна українська комп'ютерна субмова, яка потребує детального вивчення, оскільки в ній спостерігаються цікаві явища: утворення нової лексики, термінології, фразеології, формування специфічного синтаксису, поява великої кількості комп'ютерних жаргонізмів тощо. Особливості мовних процесів у комп'ютерному та Інтернет-середовищі, зокрема назви комп'ютерних вірусів, розглядають у своїх працях Чемеркін С. [7], Тищенко О. [6], Кищик А. [3],

Ніколаєва А. [4], Стишов О. [5] та інші. Вивченням комп'ютерної термінології активно займається Технічний комітет стандартизації науково-технічної термінології (ТК СНТТ), який постійно проводить науковий термінологічний семінар ТК СНТТ на базі Національного університету «Львівська політехніка». Постійними учасниками семінару також є термінологи Львівського національного університету ім. І.Франка, Інституту українознавства ім. Крип'якевича, Фізико-механічного інституту, Інституту прикладних проблем механіки і математики тощо. Учені Рицар Б., Мисак Р., Івченко А., Рожанківський Р., Микульчик Р. та ін. досить детально описують особливості мови сучасного комп'ютерного та Інтернет-середовища [2].

Аналізуючи назви комп'ютерних вірусів, Чемеркін С. вказує, що слово **вірус** широко використовується у різних типах контекстів та стилів. Учений аналізує кілька назв комп'ютерних вірусів, зокрема згадує *ізраїльський вірус*, вірус *троянський кінь*, віруси *Чорна п'ятниця* та *Чорна діра* [7: 220–221]. Усі дослідники сходять на думці, що назви комп'ютерних вірусів є переважно англословного походження, а якщо і є назви, які виникають на українському ґрунті, то їх надзвичайно мало.

Комп'ютерний вірус – це спеціальна програма, написана з метою викликати несправність у певній операційній системі чи окремій прикладній чи сервісній програмі. Процес інфікування, «зараження» комп'ютера програмою-вірусом, а також його наступне «лікування», тобто виправлення помилок в роботі операційної системи, подібні до процедур, властивих медичній практиці. Саме тому програми-шкідники називаються **вірусами**, за їх подібністю до вірусів біологічних. Уперше комп'ютерні віруси з'явилися на початку 70-х років, коли в США було виявлено досить велику кількість шкідливих програм [1].

Класифікація комп'ютерних вірусів. Учені зазначають, що комп'ютерних вірусів існує десятки тисяч, «але найбільш поширених нараховується 40–50» [8: 85]. Комп'ютерні віруси класифікують по-різному, найзагальніша класифікація нараховує чотири типи основних вірусних програм: завантажувальні віруси, файлові віруси, макровіруси, мережеві віруси.

Завантажувальні віруси – це шкідливі програми, котрі проникають у завантажувальний сектор диска. Якщо таким типом вірусу інфіковано системний диск, із котрого відбувається завантаження системи, тоді код вірусу отримує управління над комп'ютером.

Файлові віруси інфікують файли, додаючи свій код у початок, середину або у кінець файлу. Такі файли залишаються працездатними, але крім свого коду виконують також і код вірусу.

Макровіруси – це в основному файлові віруси, котрі використовуються у файлах текстових редакторів та електронних таблиць й активізуються при відкритті файлів.

Мережеві віруси – це спеціальні шкідливі програми, які для свого поширення використовують можливості комп'ютерних інтра- та інтермереж. Мережеві віруси на сьогодні в основному поширюються завдяки електронній пошті.

Окремо слід сказати про так звані *троянські програми* (англ. *Trojans*), котрі виконують шкідливі дії на комп'ютері замість потрібних, або паралельно з ними [1]. Програма такого типу має назву *троян*, *троянський кінь*, *троянська програма*, *троянський вірус* тощо. Троянські програми називають саме так під впливом загальновідомого образу з грецької міфології – троянського коня як символу хитрощів, підступних намірів.

Назви комп'ютерних вірусів. Переважно назви комп'ютерних вірусів у сучасній українській мові запозичені з англійської мови, оскільки вони мають англійські імена, а в українській існують як дослівно перекладені слова чи словосполучення. Спеціалісти та звичайні користувачі ПК роблять буквальный переклад таких назв українською мовою, дуже рідко надаючи шкідливим програмам адаптовані українські назви. Виняток становлять віруси, створені україномовними чи російськомовними користувачами, котрі зберігають у своїх назвах поняття, знайомі таким користувачам (наприклад, *вірус Динамо*, що має назву київського футбольного клубу).

Аналізуючи назви комп'ютерних вірусів, їх можна чітко розділити на кілька груп: назви комп'ютерних вірусів за місцем виникнення, за датою активізації, за дією, за кількістю байтів, за характерним текстом, візуальним ефектом, за автором тощо.

Назви комп'ютерних вірусів за місцем виникнення. Назви такого типу зберігають у собі географічні назви, де уперше було введено у дію вірус. У назві такого вірусу або маємо прикметник, утворений від географічної назви, і тоді це переважно двокомпонентні словосполучення типу *ізраїльський вірус*, або це просто єдинична географічна назва, що вказує на місце виникнення вірусу (*Єрусалим*).

Ізраїльський вірус (інша його назва *Єрусалим*) уперше був виявлений в Єрусалимському університеті (Ізраїль) 1987 року. Він досить відомий в історії комп'ютерної вірусології тим, що у свій час його поширення уперше набуло характеру пандемії серед комп'ютерних систем.

Найвідоміший із таких вірусів – це *віденський вірус*. Він є одним із перших примітивних вірусів, котрий виявили у Відні. При завантаженні у пам'ять комп'ютера цей вірус інфікує всі com-програми.

Пакистанський вірус, розроблений братами Амджатом і Базит Алві у 1986 році, був виявлений улітку 1987. Шкідлива програма повинна була покарати місцевих піратів, що крадуть програмне забезпечення у їхньої фірми. У програмі значилися імена, адреси і телефони братів, і це перший стелс-вірус (вірус-невидимка) – при спробі читання зараженого сектора він «підставляє» його незаражений оригінал.

Лехайський вірус. Його назва пов'язана із назвою Лехайського університету (США), і він був запущений у роботу в листопаді 1987. Протягом декількох днів цей вірус знищив вміст сотень дискет з бібліотеки обчислювального центру університету і особистих дискет студентів. За час епідемії вірусом було заражено близько чотирьох тисяч комп'ютерів.

Назви комп'ютерних вірусів за датою активації. Окрему групу назв вірусів становлять програми, котрі іменуються за датою, коли вони активуються. Наприклад, назва вірусу *Чорна п'ятниця* (англ. *Black friday*) мотивована тим, що якщо час роботи з інфікованим програмним забезпеченням приходить на п'ятницю 13-го числа, то заражені ним файли знищуються. Інша назва цього вірусу – «*П'ятниця, тринадцяте*».

Назви комп'ютерних вірусів за кількістю байтів. Дуже часто, псуючи програмне забезпечення комп'ютера, віруси дописують до окремих файлів свої інфіковані байти, збільшуючи довжину файлів на певну кількість інформації, що перешкоджає роботі з ПК. Такі віруси мають у своїх назвах цифру, що позначає кількість байтів. Це, до речі, робить такі назви схожими на номенклатурні назви. Переважно найменування такого типу дублюють уже існуючі образні назви вірусів і використовуються переважно фахівцями. Це такі назви, як *вірус-648* (друга назва *віденського вірусу*), *вірус-1701* або *вірус-1704* (друга назва вірусу *Каскад, Водоспад*), *вірус-1813* (друга назва *ізраїльського вірусу*), *вірус-1800* – (друга назва вірусу *Чорний месник*) і т. п.

Назви комп'ютерних вірусів за дією, яку вони виконують в ОС. Яскравим прикладом є вірус *Перезавантаження* (англ. *Restart*), котрий таким чином інфікує будь-яку програму, з якою працює користувач, що вона при запуску призводить до перезавантаження системи (відбувається дія кнопок Ctrl+Alt+Del).

Назви комп'ютерних вірусів за візуальним ефектом. Окрема група назв – це найменування вірусів, мотивоване тим візуальним ефектом, який вони спричиняють на екрані монітора. Сюди належать назви:

- *Каскад, Водоспад* (англ. *Cascade*) – вірус спричиняє обсіпання символів на екрані, що супроводжується характерним шелестінням,

- *Чорна діра* (англ. *Black Hole*) – при виведенні інформації на дисплей у нижньому лівому куті екрана з'являється чорний прямокутник (діра),

- *Пінг-понг* (англ. *Ping-pong*) – на екрані починає стрибати м'ячик від пінг-понгу,

- *Італійський стрибунець* (англ. *Italian Bouncing*) – інша назва вірусу *Пінг-понг*,

- *М'яч, М'ячик* (англ. *Ball*) – на екрані починає стрибати м'ячик, як і у вірусі *Пінг-понг*.

Останні три назви часто позначають один і той же вірус, котрий час від часу викликає на екран ПК ромбик, квадратик чи щось схоже на м'яч, який, переміщуючись по екрану, відбивається від його рамок. Візуально ми бачимо щось схоже на пінг-понг на екрані.

Назви комп'ютерних вірусів за характерним текстом. Одним із перших таких вірусів була шкідлива програма *Penttilia* (англ. *Creeper*). При активації цього вірусу на екран виводилося повідомлення «*Я penttilia: схопіть мене, якщо зможете!*» (англ. «*I'm the Creeper: catch me if you can!*»).

Інший такий вірус має назву «*Я люблю вас!*» (англ. «*I love you!*»), ним у травні 2000 року за кілька годин було заражено мільйони комп'ютерів.

Вірус *Темний месник* (англ. *Dark avenger*) (інші його назви *Eddi* (англ. *Eddie*), *Софія* (англ. *Sofia*)) одержав свої назви за текстовим рядком «*Eddi живе ... десь у часі. Ця програма була написана у місті Софія (С) 1988-89 Чорний месник*» (англ. «*Eddie lives ... somewhere in time. This program was written in the city of Sofia (C) 1988-89 Dark avenger*»), що спливав на екрани при активації.

Вірус *Закам'янілий* (англ. *Stoned*) так називається, оскільки під час завантаження системи на екран просто видається текст «*Ваш ПК зараз закам'янілий*» (англ. «*Your PC is now Stoned*»), після чого робота продовжується далі.

Назва вірусу *Марихуана* (англ. *Marijuana*) мотивована фразою «*Легалізуйте Марихуану!*» (англ. «*Legalise Marijuana!*»), яка спливає при завантаженні інфікованої системи.

Вірус *Динамо* (англ. *Dinamo*) видає на екран фразу: «*Динамо (Київ) – чемпіон!!!*» (англ. «*Dinamo (Kiev) – champion!!!*») – звідси й назва.

Назва вірусу «*До побачення!*» (англ. «*Bye!*») також мотивована текстом, що впливає при завантаженні системи.

Назви комп'ютерних вірусів за автором. Особливу групу становлять назви вірусів, котрі зберігають у собі імена своїх авторів. Оскільки написання і поширення вірусів – кримінальна справа, то такі випадки збереження імен авторів у назвах програм-шкідників дуже рідкі. Відомим є вірус або черв'як *Morrpa* (англ. *Morris Worm*), котрим у 1988 році Роберт Морріс-молодший,

аспірант факультету інформатики Корнельського університету, інфікував велику кількість комп'ютерів.

Отже, назви комп'ютерних вірусів у сучасній українській мові переважно мають англломовне походження, а в українській адаптуються у вигляді прямих кальок. Віруси, створені україномовними користувачами, мають власне українські назви. Назви комп'ютерних вірусів можна чітко розділити на кілька груп: назви комп'ютерних вірусів за місцем виникнення, за датою активації, за дією, за кількістю байтів, за характерним текстом, візуальним ефектом, за автором тощо.

Література

1. Вікіпедія. Комп'ютерний вірус // Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/>
2. Технічний комітет стандартизації науково-технічної термінології (ТК СНТТ) // Режим доступу: <http://lp.edu.ua/>
3. Кищик А. С. Безеквівалентна комп'ютерна лексика та способи її перекладу // Соціально-гуманітарні проблеми сучасної молоді в Україні: матеріали молодіжної конференції, 23–24 квітня 2010 року / Відп. за вип. Л. П. Валенкевич. – Суми: СумДУ, 2010. – Ч. 2. – С. 173–175.
4. Николаєва А. О. Структурно-семантична характеристика термінології програмування, комп'ютерних мереж та захисту інформації: Дис ... канд. філол. наук: 10.02.01 / Николаєва Алла Олексіївна; Харківський національний ун-т ім. В. Н. Каразіна. – Х., 2002. – 190 с.
5. Стишов О. А. Українська лексика кінця ХХ століття (на матеріалі мови засобів масової інформації): Монографія. – К.: Центр КНЛУ, 2003. – 388 с.
6. Тищенко О. М. Стиль мови Інтернет-спілкування в Національному корпусі української мови // Лінгвостілістика: об'єкт – стиль, мета – оцінка. Зб. наук. праць, присвяч. 70-річчю від дня народження проф. С. Я. Єрмоленко / Відп. ред. академік НАН України В. Г. С्याренко. – К., 2007. – С. 362–367.
7. Чемеркін С. Г. Українська мова в Інтернеті: позамовні та внутрішньоструктурні процеси. – К., 2009. – 240 с.
8. Шарапов О. Д., Дербенцев В. Д., Семьонов Д. Є. Економічна кібернетика: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2004. – 231 с.

Джерела

- Все про віруси // Режим доступу: <http://virusy.org.ua/index/0-4>
- Деякі «класичні» приклади комп'ютерних вірусів // Режим доступу: <http://referat.repetitor.ua/>
- Загальна характеристика вірусів та боротьба з ними // Режим доступу: <http://referatfolder/org/ua/>

Комп'ютерні віруси та антивірусні програми // Режим доступу: <http://www.slideshare.net>

Larysa BONDARCHUK

Names of Computer Viruses in Modern Ukrainian Computer Sub-language.

The article analyzes the peculiarities of the origin, formation and operation of computer virus names in the modern Ukrainian language, and classification of computer viruses. An attempt is made to classify the names of computer viruses on several key indicators: the place of origin, number of bytes, author, date activated, action, visual effects and more.

Лариса Кравець

Метафоризація почуттів в українській поезії ХХ ст.

Почуття є емоційним процесом, який виражає суб'єктивне оцінне ставлення до матеріальних або абстрактних об'єктів. До почуттів психологи відносять любов, кохання, радість, цікавість, здивування, захват, гнів, страх, сум, сором та ін. Про мовне вираження почуттів писало багато українських і зарубіжних дослідників. Детальний аналіз метафоризації психологічної лексики російської мови представила у своїй праці «Метафора в мові почуттів» Н. Д. Арутюнова.

Метою нашої статті є виявлення специфіки метафоризації почуттів в українській поезії ХХ ст.

Українська поезія ХХ ст. в метафоризації почуттів відображає загальну тенденцію їх екстериоризації, тобто представлення як чогось окремого від людини, але водночас такого, що перебуває з нею в певних (дружніх або ворожих) стосунках [1: 386]. Почуття у віршових текстах постають як істоти, рослини, тварини, явища природи, стихії, предмети тощо, які взаємодіють між собою та впливають на людину або людина на них: *хто в сизій темряві халуп // не погасив вогню надій* [Малишко: 155], *радість-мальва на устах* [Вовк: 52], *прокидалась втіха блідолиця* [Теліга: 31], *птиця-страх* [Римарук: 36].

Аналізуючи предикати, які обслуговують імена почуттів, Н. Д. Арутюнова припускає, що панівним, напевно, є уявлення про почуття як рідке тіло,